
Had s useknutou hlavou

Když Ariyavamsa ráno zametl
zůstaly po něm v písku čáry
stejně jako na nebi.
Mantakusala si toho všiml
ale nic neřekl
prostě to viděli.

Pamatuji se na to, jako by to bylo dnes, když mě a Janka Mistr vyzval, abychom si pověděli o svých snech. Bylo to v Křišťálkách devět dní před naší ordinací za buddhistické mnichy, přesně řečeno za Buddhovy mnichy tradice Áyu Kusala, a dvanáct dní před naším odletem na Srí Lanku. Také jsme hned věděli, o které sny a události s nimi spojené se máme spolu podělit. Nás budoucích mnichů se na tom místě uprostřed Hostýnských vrchů sešlo sedm. Byla tam s námi i jedna budoucí mniška. Cesty, kterými jsme došli k tomuto rozhodnutí, byly odlišné a různě dlouhé. Já jsem v té době meditoval podle instrukcí Áyu Kusala zhruba rok a půl, ostatní většinou pět a více let. Většina z nás prošla několika intenzivními meditačními kurzy, takzvanými zásedy, trvajících od dvou do šesti týdnů, ve kterých se meditovalo minimálně deset hodin denně. Nejdůležitější však bylo, že jsme potkali Mistra – Buddhova mnicha, ctihodného Áyu Kusalanandu – který před mnoha lety spolu se svým Učitelem tradici Áyu Kusala založil. Áyu Kusala jsou dvě slova z jazyka páli, jímž byla psána většina buddhistických spisů. Áyu znamená život a Kusala dovedný. Dovedný život, jak všedně, obyčejně to zní, a přece je v tom obsažena pravda nejvyšší. A tím se vracím k důvodu, proč jsme se v říjnu toho roku s naším Mistrem sešli. Přijeli jsme z různých míst

Česka i Slovenska, a i když byly naše cesty k onomu dni různé, cíl jsme měli stejný – dosáhnout Svobody. To je ono tajemství, které v sobě skrývá dovedný život, a které ve skutečnosti žádným tajemstvím není; je to konečná svoboda od utrpení – Nibbána. Než mi Jano začal vyprávět svůj sen, krátce se zmínil o své meditaci, o silách, s nimiž se v ní setkává, a že se domnívá, že sen má s nimi cosi společného. Ve snu přišel na jakési místo, kde ležel had. Byl veliký a stočený tak, že nebyla vidět hlava. Jano si ho prohlížel, klackem nadzvedával jeho smyčky, ale hlavu nemohl najít. Hledal dlouho, a když už si myslel, že nic nenajde, objevil se malý chlapeček, který řekl: „Podívej se, tady je,“ a ukázal na zem. Hadí hlava tam skutečně ležela, byla useknutá. Janko mi řekl, že mu při meditaci občas tělem prochází jakási síla, která ho napíná, kroutí, škuje jím. Kvůli tomu musel na Hrbu (místo ve Slovenském rudohoří, kde se pořádají meditační zasedy Áyu Kusala) medítovat zvlášť. Ta síla, ten tlak se mu pokaždé snaží dostat do hlavy. Přiznal, že má z toho strach a že k intenzivní meditaci má teď velmi zdrženlivý postoj.

Můj sen se odehrával v podkrovním bytě v pražské Libni, kde jsem dva roky bydlel. Ležel jsem na zádech a trochu se vznášel, viděl jsem jen strop a malou část okolí. V místnosti se mnou někdo byl. Neviděl jsem ho, ale věděl jsem, že je to můj Učitel. Řekl mi, že musím zapálit něco v srdci. Soustředil jsem se do těch míst a skutečně – objevil se takový stříbrný pocit, čistá radost posazená do pravého středu hrudi, jako by mi odtud vytryskl pramínek. Celého mě to přikrylo jako světlo, které prýští stále silněji a rozlévá se. Ještě trochu jsem se vznesl, věděl jsem, že jsem dosáhl cíle, a cítil vděčnost.

Vyprávěl jsem Janovi příhodu, jež se mi stala o několik měsíců později na čtrnáctidenním meditačním zasedu v chatě pod Hrbom. Přibližně v polovině jsem při jedné z meditací kráčení (čankamana) náhle prožil velmi intenzivně skutečnost ta-

kovou, jaká je. Mé „já“ zmizelo a všechno byl jeden celek, jeden jediný vesmír bez omezení. Já byl vesmírem, vesmír byl mnou, vlastně nic takového jako „já“ a vesmír neexistovalo, nebylo to důležité. Zíral jsem na lehce se ve větru pohybující větve smrků. Byl jsem vším a zároveň ničím. Dostavil se hluboký až extatický klid. Nebylo co řešit, všechno bylo takové, jaké to bylo. V duchu jsem se smál, přesvědčený, že to, co prožívám, nemůže být nic jiného než Nibbána. Vyrostl jsem, místo, na kterém jsem stál, jsem viděl z výšky, postavičky ostatních medituujících jsem měl jako na dlani. Strčil jsem ruce do kapes a vyrazil za Mistrem. Ten se jen usmál a poslal mě zpátky meditoval. Takových vhledů, které nejsou Nibbánou, prý budu mít asi víc. Stav ušlechtilé povznesenosti, vyrovnanosti a klidu přetrval ještě dva dny po zážitku.

Před odjezdem na Srí Lanku, ještě v Křišťálkách, se mi asi pod dojmem Janova vyprávění zdál sen, v němž jsem se na jakési zastávce autobusu setkal s obrovskou kobrou. Byla okrově žlutá, hlavu měla větší než člověk. Tyčila se proti mně s roztaženým límcem a nehýbala se. Snažil jsem se jí vyhnout, dělat, jako že tam není. Vůbec jsem se nebál, jen mě nevím proč napadlo, že tohle setkání mělo přijít.

Kdy jsem se vlastně rozhodl, že se stanu mnichem? Začalo to asi rok předtím, během jedné říjnové noci, kdy jsem vzal z Křišťálek do Prahy čerstvě ordinované mnichy, ctihodného Athakusalu a ctihodného Ákásakusalu. V Brandýse, kde jsme nocovali, mniši s Mistrem ještě dobalovali kufry a já obdarován věcmi, které se už do zavazadel nevešly, jsem vařil čaj a cítil, že k nim patřím. Klid a radost. Někdy v té době jsem zjistil něco, o čem jsem dosud neměl ani tušení. Prožil jsem krizi, která mě dostala na dno. Nedokázal jsem si se svým neštěstím poradit, nevedla z něho žádná cesta, nemohl jsem tam, ani zpátky. A tak jsem si lehl a řekl Pánubohu, ať si se mnou dělá, co chce. A v tu chvíli jsem objevil cestu. Tou cestou jsem byl já sám.

Narodil se nový člověk. Začal jsem být šťastný, protože svět je takový, jaký je. Děkoval jsem za všechno, co se mi stalo, byl to dar a oné říjnové noci jsem pochopil, že mám ještě něco víc. Něco, co mě přimělo napsat Učiteli na Srí Lanku tento e-mail: *Až řekneš, že můžu jít, půjdu.*

„To je haiku, jak má být,“ odpověděl mi. „Od října je to tu pro tebe volné na půl roku nebo i déle.“ A já věděl, že se ve svých čtyřiceti letech stanu Buddhovým mnichem. S manželkou a dcerou jsem se dohodl na šesti měsících. Žena pak za mnou přišla, že to necháme otevřené na jak dlouho chci. Počítal jsem vděčnost.

Ten den, kdy mě kamarád Vladimír a dcera Šimona vezli do Křišťálek na ordinaci, svítilo slunce, i když byl už hodně zamračený a studený říjen. Myslel jsem na svého Mistra, který u mě na jaře týden bydlel. Myslel jsem na kamaráda Iva, který věděl mnohé, co je jiným skryto, a který, jdouc po jiné cestě, se mě pokoušel odradit. Myslel jsem na to, jak se člověk, pokládáný za moudrého, náhle začal chovat dětinsky. Myslel jsem na uplynulý týden, ve kterém nás sedm budoucích mnichů a jedna budoucí mniška s Mistrem trénovalo oblékání roucha, které se skládá z pláště – čívary a suknice – andany. Jak jsme se učili nosit jídelní mísu – pattu a kráčet, jak to dělají Buddhovi mniši už tisíce let. Učili jsme se nazpaměť první texty a požehnání. Začali jsme se učit jednat spolu jako mniši, v duchu ušlechtilého přátelství. Myslel jsem na to, kdo všechno se se mnou rozhodl stát mnichem, jak se ti lidé ode mě liší. Na to a ještě na mnoho jiného jsem myslel, když jsme si náhle nad kopci kdesi za Brnem všimli duhy. Nepršelo, a přesto tam byla. Vtom Vladimír ukázal na pole, kde se páslo početné stádo srn. Vzpomněl jsem si na scénu z knihy, kterou jsem před lety napsal. Byl to okamžik, kdy hrdinové překročili hranici a nad mostem se rozpínala duha a po polích se procházela stáda zvířete... Zítřka touhle dobou už jsem měl být někým jiným

s novým jménem. To nám Mistr do poslední chvíle neprozradil.

Starší Zdeněk – ctihodný Áčárakusala, Jano – ctihodný Dit-hikusala, Honza – ctihodný Bandhukusala, Roman – ctihodný Hitakusala, mladší Zdeněk – ctihodný Atarikusala, Pavel – cti-hodný Pavesakusala, Marta – ctihodná Vajira. To jsou jména nových mnichů a mnišky, jak nám je Mistr při ordinaci sdělil a nechal zopakovat. A samozřejmě moje: ctihodný Mantaku-sala. Klečeli jsme před ním a bhikkhy: ctihodným Sílawansou a ctihodným Nagasenou, první původem ze Srí Lanky, druhý z Citagongu, ruku položenou na složené róbě a žádali v jazyce páli: Ókása! Aham, bhante, pabbadždžam jáčámi... (Slyšte, prosím! Já, pane, o vysvěcení žádám...) Po odříkání celé žádosti nám mniši přivázali stuhou róbou kolem krku a my se odešli převléci. Velká meditační místnost v Křišťálkách byla plná lidí z celé republiky a ze Slovenska, našich přátel, kteří praktikují Buddhovu nauku zvanou Dhamma, i učitelů této metody medita-ce a zvládání života. Byli tam i příbuzní a kamarádi, kteří nemají s buddhismem nic společného. Šli jsme pak řadou zpátky, noví mniši, nejstaršímu z nás padesát šest let, nejmlad-šímu jedenadvacet. Všiml jsem si, jak za oknem říjnový vítr zmítá větvemi stromů a vrhá proti sklu kapky deště. Náhle jsem byl někdo jiný. Ten světský člověk před chvílí zemřel, stál tu mnich Mantakusala, který mohl poprvé vyslovit požehnání těm, kteří se mu poklonili, přinesli dárky na cestu. „Sukhi ho-tu“, „suopat veva“, „pin sidi veva“ nebo „puñam tam sammijan-tu“. Najednou jsem byl na jiném břehu než oni, laici, a uvědo-mil jsem si, že vlastně vůbec nevím, co se mnou bude, jaký bu-de můj nový život, jak bude chutnat. Přemýšlel jsem, čeho jsem za toho půldruhého roku meditační praxe dosáhl. Věděl jsem, že umím to základní – rozeznat tělesnou skutečnost od myšlení – náma-rúpa-pariccheda-ñána, že vydržím meditovat několik hodin, soustředit se nebo se stále vracet k primárnímu

meditačnímu předmětu. Mám instrukci na meditaci klidu – samatha (oblast Dibbavihára), meditaci vhledu – vipassaná (oblast Ariyavihára) a meditace z oblasti Brahma vihára – dobrotivost – mettá, soucit – karuná, spoluradost – muditá a vyrovnanost – upekhá. Oblast nebesky luxusního pobývání, oblast vznešeně luxusního pobývání a oblast božsky luxusního pobývání. Jak krásně to zní. Čeho z toho jsem dosáhl? O co se nyní budu moci opřít? Vyšlo mi především jedno – o svého Učitele.

V pět hodin ráno jsem vstal a šel poprvé medítovat v róbě. Kvůli chladnému počasí jsem pod ní měl tepláky, triko a mikinu. Nedokázal jsem si představit, že za tři dny na Srí Lance nebudu už nic z toho potřebovat. V meditačce jsem se potkal se ctihodnou Vajirou a přišel i ctihodný Dithikusala. Rozednívalo se, róba mě v meditační pozici trochu škrtila. Ještě teď, když tohle píš, cítím klid a chladnou atmosféru toho rána. Pak první snídanež z mísy. Rukou, jako kdysi jedl Buddha a jeho žáci, jak se dodnes jí v Indii nebo na Srí Lance.

Mým rodičům je už přes šedesát, a když jsem jim před půl rokem řekl, co chci udělat a kam chci odjet, a zeptal jsem se jich, jestli mi v tom nebudou bránit, rozpačitě řekli že ne. Myslí, že tomu ani nevěřili, protože mají sklon nevěřit věcem, kterým nerozumějí nebo jim jsou nepříjemné. V té době jsem měl za sebou, dá se říct, úspěšnou novinářskou kariéru, byl jsem ne snad slavný, ale uznávaný básník. Tátu a mámu možná překvapilo, že se jich vůbec ještě na něco ptám, ale při odchodu do bezdomoví je dobré mít co nejčistší stůl. Jako bych tím probudil něco z dětství, kdy mě odmítali pustit kamkoli samotného na déle než jeden den. Něco, co si zřejmě neseme společně z dob, na které se nepamatujeme, co se dá vyčistit třeba z kosmogramů. Tou věcí je strach. Pro mámu a tátu měl teď tenhle strach dvojí podobu. Strach, že už mě nikdy neuvidí, a strach z něčeho, čemu nerozumějí. Vyrcholilo to, když mi

dva dny před ordinací táta telefonicky blahopřál k svátku: „Přejeme ti všechno nejlepší a aby sis zachoval zdravý rozum.“ Překvapilo mě, jak se mě ta věta dotkla. Přese všechno, co jsem v životě takzvaně dokázal, přes všechna obdivná slova o mé práci, mi nedůvěřují stejně jako v patnácti letech. Udivilo mě také, jak mě to vyvedlo z míry. Považoval jsem se za člověka, který už něčím prošel a podobné věci zvládá s pochopením a láskou. A najednou se objevila nenávisť, po tak dlouhé době. Uvědomil jsem si, že když jsme si spolu povídali, neposlouchali mě. Nebo se báli říct, že mi nerozumějí. Bylo mi smutno, ale pak jsem si uvědomil, že za to, stejně jako já, nemohou. Že se jen odehrává něco, co bylo někde kdysi zapříčiněno a co se stále vybíjí a nastavuje do budoucna. Že se jen probouzejí síly a protisíly a záleží na nás, na tom, jak zvládneme život, co zazní a s jakou mocí. Ten večer, když jsem o tom v jídelně mluvil se ctihodným Bandhukusalou, přšelo. Myslel jsem na to, jak budu s takovouhle zvládat zkoušky, které nepochybně přijdou a budou mnohem těžší. Už jsem necítil tu jasnost a klid rozhodnutí jako celý půlrok před vysvěcením, cítil jsem nejistotu, kterou jsem znal z dětství.

A ještě jedna věc z doby před odjezdem se mi zřetelně vybavuje. Mistr sedí uprostřed místnosti a ptá se nás, kdo chce jít do stejného kláštera s Pavesakusalou. Jinými slovy, kdo si ho vezme na starost. Myslím, že jsem nebyl sám, kdo nerozuměl rozhodnutí našeho Učitele ctihodného Kusalanandy ordinovat toho kluka za mnicha a vzít ho s sebou. Pavesa evidentně ne úplně dobře chápal, kde je a co se s ním děje. Lépe řečeno chápal, co se s ním stalo, ale jako by nevěděl téměř nic o tom, co to znamená. Choval se spíš jako branec, který nastupuje na vojnu, od níž si slibuje dobrodružství, než jako člověk, který chce pracovat na svém zvnitřnění. Jeho průpovídky měly i po ordinaci punc halamovství, občas je prokládal vulgarismy, které postrádaly trefnost. Chápal jsem jeho přítomnost jako další

projev sil, o kterých jsem už mluvil. Když se tedy Mistr zeptal, všichni jsme mlčeli. Nikdo se Pavesakusaly nechtěl ujmout. Nakonec to vzal šestapadesátiletý Áčárakusala, protože byl nejstarší, a Dithikusala, protože se nebránil. Áčára pak řekl, že Pavesakusala tam možná nevydrží ani do Vánoc. A Mistr na to, abychom se ještě nedivili. Napadlo mě, že musí vědět, proč Pavesu bere s sebou. A trochu jsem se styděl, že jsem myslel jenom na sebe, když nás Mistr žádal o pomoc.

Další den vysvitlo slunce. Z borovic podél chodníčku vedoucího k Mistrově chatě padaly velké zářivé kapky, byla zima, ale staré mokré jehličí vonělo. Ráno se k nám při meditaci přidal ještě ctihodný Bandhukusala. Meditovali s námi také Martin a Lenka, kteří se o nás mnichy až do odletu starali. Balení kufrů byla velká akce, kterou řídil Mistr. Všem zkontroloval jejich obsah a pak jsme si rozdělovali dárky, které jsme na Srí Lanku vzali. Pořád jsem si nedovedl představit, že za několik desítek hodin budu na ostrově, kde je víc než třicet stupňů ve stínu. Kde žijí krokodýli, sloni, opice a desítky druhů mravenců, kvůli kterým jsme každou skleničku s medem, každou čokoládu balili neprodyšně do mikrotenových sáčků. S tím kufrem jsem to přehnal. Je obrovský, na první pohled ze všech největší. Měl jsem v paměti, jak před rokem Mistr mnichům vyhazoval věci, aby se do kufrů vešly všechny dárky. Teď, když se dívám na elegantně přiměřená zavazadla ostatních, jsem trochu na rozpacích. Stejně ho nemůžu beze zbytku naplnit. Limit je nějakých třicet kilo. Mohl jsem ale Áčarovi nabídnout, že mu vezmu jeho meditační podložku, protože jemu se už nevešla, a tak jsem to udělal i s některými věcmi ostatních. Áčárakusala mi za to dal tašku, kterou jsem použil jako příruční zavazadlo. Balili jsme a obalovali až do večera; připadal jsem si jako o Vánocích. Ti mniši kolem byli teď moje rodina. Dlouho do noci jsme si pak povídali z Bandhukusalou, protože jsme kvůli cestovní horečce nemohli usnout.